

მენარმეობაში სამართლიანობის იმპლემენტაციის ზოგიერთი ასპექტი

ალექსანდრე ტალიაშვილი
სტუ-ს პროფესორი

SOME ASPECTS OF FAIRNESS IMPLEMENTATION IN THE ENTREPRENEURSHIP

Alexander Taliashvili
Professor of GTU

RESUME

Fairness implementation in the entrepreneurship is possible only in case of fair business environment and its encouraging legislative regulations established by the government.

High degree of economics monopolization is an important barrier for business development that as a result inhibits establishment of competitive environment at the market and discriminates against small and large business.

Demonopolization has to touch on all spheres of development of our country, and only afterwards we will get diversified economic system, in which small business will be able to carry out normal activity and to develop, maximum use of local resources will become possible, resource base of economics will substantially increase that will reduce dependence of national economy on import.

* * * *

მენარმეობაში სამართლიანობის წარმატებულ იმპლემენტაციას განაპირობებს ორი მნიშვნელოვანი ასპექტი. ერთია მენტალურად სამართლიანი ბიზნეს-გარემოს ჩამოყალიბება, რომელიც საზოგადოებაში ასეთი ნების არსებობას უკავშირდება და მეორეა საკანონმდებლო რეგულაციები, რომლებიც განსაზღვრავენ, რამდენად მკაფიოა კანონმდებლობაში კონკურენციის პირობები, სამენარმეო საქმიანობაში საკუთრების უფლების დაცვა და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმები.

სამართლიანობის თვალსაზრისით უნდა შეიზღუდოს თუ არა მონოპოლიური ბიზნესი სახელმწიფოს მხრიდან ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობით, იყო და დღესაც არის ცხარე დისკუსიის საგანი.

ცნობილი ეკონომისტის და სოციალური საბაზრო ეკონომიკის თეორიის ფუძემდებლის, ლუდვიგ ერჰარდის აზრით, სამართლიანია ის სამენარმეო გარემო, სადაც: „მენარმე, რომელიც დაინახავს, რომ თავისუფალი კონკურენცია თავისუფალი მენარმის ფუნქციას შეუცვლელს გახდის, შეუპოვრად

და მყარად იმუშავებს, რაც მომხმარებლის არსებობას ახალ შესაძლებლობას გაუხსნის. ჩვენი ეკონომიკური სისტემის მიმართ მომხმარებლების დამოკიდებულება დადებითი კუთხით შეიცვლება, თუ კი ის დარწმუნდება, რომ მას თავისუფალი ბაზრის პირობებში თავისი ბედის განსაზღვრა თვითონ შეეძლება და არ იქნება დამოკიდებული სხვა ანონიმურ ეკონომიკურ ძალებზე. ჩემი მიზანია, რომ კეთილსინდისიერი კონკურენცია, როგორც გამწვევი ძალა, ხოლო თავისუფალი ფასები, როგორც საბაზრო ეკონომიკის რეგულატორი, კანონით იყოს დაცული. ის, ვინც ამ პრინციპებს არ იზიარებს, ანგრევს საბაზრო ეკონომიკის იმ ფუნდამენტს, რაზეც ჩვენი საზოგადოებრივ-ეკონომიკური სისტემა დგას.“¹

თუმცა სამართლიანობის პირობების კანონმდებლობით რეგულირებასთან დაკავშირებით არსებობს სხვა მოსაზრებებიც. ასე მაგალითად ცნობილი ეკონომისტი და ფილოსოფოსი, ნობელის პრემიის ლაურიატი, ფრიდრიხ ფონ ჰაიეკი თვლიდა, რომ სამართლიანობა, როგორც ეკონომიკაში ჩაშენებული სტაბილიზატორი, ვერ ფუნქციონირებს და ვერც იფუნქციონირებს თავისუფალი ბაზრის და ღია კონკურენციის პირობებში, ვინაიდან ბაზრის შინაგანი კონსტრუქცია მხოლოდ მოგების მიღებაზეა ორიენტირებული, ხოლო სამართლიანობა კი საზოგადოებრივი დოვლათის განაწილებაზე.

ფრიდრიხ ფონ ჰაიეკის გაგებით ბაზარი უნდა იმართებოდეს მხოლოდ ეკონომიკური კანონზომიერებებით და არა მორალური მოთხოვნებით, რადგან სამართლიანობა ვერ ეწერება საბაზრო ეკონომიკის „ავტონომიურ სუბსტანციაში“. ჰაიეკის აზრით, სამართლიანობის კრიტერიუმები შეიძლება გამოყენებული იქნას მხოლოდ ინდივიდუალურ შემთხვევებში და არა ტოტალურად. ის თვლიდა, რომ ნებისმიერი რეფორმა, რომელიც ზღუდავს ბაზრის თავისუფლებას, არის „გზა მათხოვრობისაკენ.“

ფრიდრიხ ფონ ჰაიეკი ფუნდამენტალურ ნაშრომში „სამართალი, კანონმდებლობა და თავისუფლება“ აღნიშნავს, რომ სამართლიანობა ეკონომიკაში პოლიტიკური ტერმინია და მისი ეკონომიკაში იმპლემენტაცია სერიოზულ საშიშროებებს შეიცავს, რადგან ირღევს საბაზრო ეკონომიკის ორგანული კონსტრუქცია და მისი ფუნქციონირებს ლოგიკა.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ეკონომიკური რეფორმების განხორციელების პროცესში, ამერ-

1 ლუდვიგ ერჰარდი „კეთილდღეობა ყველასათვის“. გამომცემლობა „გრალი“, თბილისი, 2011 წ. გვ. 213-218.

იკის შეერთებულ შტატებში პრეზიდენტი რონალდ რეიგანი და ბრიტანეთში პრემიერ-მინისტრი მარგარეტ ტეტჩერი, ხშირად ფრიდრიხ ფონ ჰაიეკისგან იღებდნენ რჩევებს და კონსულტაციებს. ეკონომიკური თავისუფლების ხაიეკისეულმა ფილოსოფიამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა თანამედროვე ეკონომიკური აზროვნების ბევრ ცნობილ მეცნიერზე, მათ შორის ეკონომიკაში ე.წ. „შოკური თერაპიის“ კონცეპციის ავტორზე, ლეშეკ ბალცეროვიჩზე. მისი აზრით, ვინც ხელს უწყობს სამეურნეო თავისუფლებას, ამით ხელს უწყობს როგორც ეროვნული მეურნეობის, ისე დემოკრატიის განვითარებას. ხოლო ის, ვინც ხელს უშლის მას, ზიანს აყენებს ერთსა და მეორესაც. ამდენად დემოკრატია უფრო მეტს უნდა უმაღლოდეს კაპიტალიზმს, ვიდრე კაპიტალიზმი დემოკრატიას. შესაბამისად, ვეცადოთ იმის მიღწევას, რომ არსებობდეს დემოკრატია კაპიტალიზმის გარეშე, ნიშნავს იმას, რომ უდაბნოს ხრიოკ მიწაზე მარცვლეული დავთესოთ და მოსავლის მიღების იმედი გვქონდეს.”²

როგორც პროფესორი ქ. ქოქრაშვილი მიუთითებს, „ნების ავტონომია ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ინსტიტუტია თანამედროვე სამეწარმეო სამართლისთვის. მიუხედავად აღნიშნულისა, წარმოუდგენელია აბსოლუტური თავისუფლების მინიჭება ნების გამოვლენის დროს, ამიტომ კანონმდებლობით დადგენილია შეზღუდვები, რომელთა მიზანია: საჯარო ინტერესების დაცვა; სუსტი მხარის მინიმალური დაცვა; ხელშეკრულების თავისუფლების უზრუნველყოფა; სამართლებრივი სტაბილურობა, სახელშეკრულებო სამართლიანობა“.³

ჩვენის მხრივ დავძენთ, რომ ლიბერალური ეკონომიკის თეორეტიკოსებმა ბაზრის თავისუფლების იდეა მსოფლმხედველურ დოგმატიზმის რანგში აივანეს და დაუნდობლად თავს ესხმიან ყველა სხვა ალტერნატივას. უძლიერესი პოლიტიკური „ლობის“ მხარდაჭერით ხელს უშლიან საბაზრო ეკონომიკაში ახალი შეხედულებების ჩამოყალიბებას და მისი შემდგომი განვითარების შესახებ ჯანსაღ დისკუსიებს. ეკონომიკაში სრული თავისუფლების მომხრეები ცდილობენ თავისი დოქტრინები მხოლოდ თავისუფალი ბაზრის უპირატესობებზე ააგონ და იგნორირებას უკეთებენ საბაზრო ეკონომიკის ისეთ პრობლემებს, როგორიცაა: სიღარიბე და უმუშევრობა, დემოგრაფია და ეკოლოგია, არასაკმარისი სოციალური უზრუნველყოფა და სამედიცინო მომსახურება და სხვა.

თანამედროვე მეწარმეობა – ეს არის საბაზრო ეკონომიკის ორგანული ნაწილი და ის მკაცრად ორიენტირებულია მომგებიანობაზე. აქედან გამომდინარე, მისი იმანენტური ბუნება პრაგმატუ-

ლია. თუმცა, განსაკუთრებით ბოლო ათწლეულია, მას შემდეგ, რაც ბევრმა დასავლელმა მილიარდერმა ნამოიწყეს ფართომასშტაბიანი საქველმოქმედო საქმიანობა და ინტენსიურად მიმდინარეობს ამ საქმიანობის რეკლამირება ბიზნესმა შეიძინა გარკვეული რომანტიკული ელფერი ლამაზი სამკაულის სახით, რომელსაც არსებითად საერთო არაფერი აქვს უსამართლო კონკურენციასთან, ბიზნესების შერწყმასა და შთანთქმასთან, შრომის უფლებების დისკრიმინაციასთან, ჩრდილოვან ეკონომიკასთან, უმუშევრობასთან და სხვა.

კაპიტალის საკუთრების ფორმიდან გამომდინარე განასხვავებენ კერძო, სახელმწიფო და შერეული კაპიტალის მქონე საწარმოებს. კერძოა საწარმოები, სადაც კაპიტალი, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება სამეწარმეო საქმიანობა, არის მთლიანად კერძო საკუთრება. სახელმწიფო საწარმოებში ქონების მთლიან ნილს ფლობს სახელმწიფო, ხოლო შერეულია ის საწარმოები, სადაც ნილი გადანაწილებულია კერძო ბიზნესსა და სახელმწიფოს შორის.

საქართველოს კანონმა „მეწარმეთა შესახებ“ ერთიან სამართლებრივ სივრცეში მოაქცია ბიზნესში არსებული ყველა ეკონომიკური სუბიექტი და მათი სამართლებრივი რეგულირების დონე.

მეწარმეობაში სამართლიანობას, პირველ ყოვლისა, ქონებრივი მდგომარეობა განაპირობებს, ხოლო საკუთრების მდგომარეობას კი საკუთრების უფლება. ქონება, ამ კოდექსის მიხედვით, არის ყველა ნივთი და არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, რომელთა ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა შეუძლიათ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს და რომელთა შეძენაც შეიძლება შეუზღუდავად, თუკი ეს აკრძალული არ არის კანონით ან არ ეწინააღმდეგება ზნეობრივ ნორმებს.

მესაკუთრეს შეუძლია, კანონისმიერი ან სხვაგვარი, კერძოდ, სახელშეკრულებო შებოჭვის ფარგლებში თავისუფლად ფლობდეს და სარგებლობდეს ქონებით (ნივთით), არ დაუშვას სხვა პირთა მიერ ამ ქონებით სარგებლობა, განკარგოს იგი, თუკი ამით არ ილახება მეზობლების ან სხვა მესამე პირთა უფლებები, ანდა, თუ ეს მოქმედება არ წარმოადგენს უფლების ბოროტად გამოყენებას.

სამეწარმეო საქმიანობაში საკუთრების უფლება რამდენიმე უმნიშვნელოვანეს მოთხოვნაზეა დაფუძნებული. კერძოდ: უნდა დადგინდეს, რა შეიძლება იყოს საკუთრების ობიექტი, უკანონო და არაკეთილსინდისიერი ბიზნეს-გარემოს ზემოქმედებისგან ვინ და როგორ იცავს მას, როგორ და რა ფორმით შეუძლია ინვესტირება შეიძინოს აქტივი და ის გახდეს მისი საკუთრება. აქტივს ასე განმარტავს უნივერსალური ბიზნეს-ლექსიკონი: „საწარმოს

2 ლეშეკ ბალცეროვიჩი. „თავისუფლება და განვითარება“, თბილისი, 2004წ, გვ. 20.

3 ქ. ქოქრაშვილი. „სამეწარმეო სამართალი“. მეოთხე გამოცემა, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი, 2019წ., გვ. 34.

ფირმის, კომპანიის საკუთრებაში არსებული ქონებრივი და ფულადი საშუალებების ერთობლიობა, რომელშიც ჩადებულია მფლობელის, მეპატრონის საშუალება, რომელსაც ფულადი შეფასება გააჩნია”.⁴

სამართლიანობა სამენარმეო საქმიანობაში აქტივების კეთილსინდისიერი მფლობელობიდან იწყება. საქართველოს კანონი „მენარმეთა შესახებ“ (მუხლები 159-164) დანვრილებით განმარტავს, რა ითვლება კეთილსინდისიერ მფლობელობად და რა უფლებებით სარგებლობს კეთილსინდისიერი მენარმე.

საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესი, ეკონომიკის სხვა პერსპექტიულ დარგებთან ერთად, განვითარების ერთი-ერთი სტრატეგიული ამოცანა უნდა გახდეს. განვითარების ეს იმპერატივი განპირობებულია მთელი რიგი გარემოებებით, რომელიც უკავშირდება ჩვენი ქვეყნის ბიზნეს-გარემოს სპეციფიკას და პანდემიის შედეგად გამონეული კრიზისიდან გამოსვლის ამოცანებს.

საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება ასევე მნიშვნელოვანწილად ხელს უწყობს ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას, ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის მიგრაციის პროცესის შემცირებას და ქვეყანაში სოციალური სტაბილურობის დამყარებას.

ეკონომიკის მონოპოლიზაციის მაღალი ხარისხი მცირე ბიზნესის განვითარების მნიშვნელოვანი ბარიერია, რის გამოც ფერხდება ბაზარზე კონკურენტული გარემოს შექმნა, არათანაბარ პირობებში დგება მცირე და დიდი ბიზნესი.

„ისტორიულად არის პრაქტიკული მაგალითები, როცა ქვეყნის ბაზარზე სანარმოს მონოპოლიური მდგომარეობის აღსაკვეთად სახელმწიფო იყენებს საკუთარ ძალასა და ბიუჯეტს. ცნობილი ფაქტია, რომ როდესაც აშშ-ის ალუმინის წარმოების მონოპოლისტმა კომპანია „დიუპონმა“ დაიწყო გამოშვებულ პროდუქციაზე ფასების ზრდა, პრეზიდენტ ფრანკლინის ბრძანებით, სახელმწიფოს ბიუჯეტის ხარჯზე აშენდა ალუმინის მწარმოებელი სახელმწიფო კომპანია, რომელიც პრივატიზაციის გზით მიეყიდა „დიუპონის“ დაუძინებელ მტერ კომპანიას. ამ უკანასკნელმა „ლირსეული“ კონკურენცია გაუწია „დიუპონს“, რომელიც იძულებული გახდა, მკვეთრად დაეგდო ფასები მის მიერ წარმოებულ ალუმინზე“.⁵

დემონოპოლიზაცია უნდა შეეხოს ჩვენი ქვეყნის განვითარების ყველა სფეროს, რის შედეგადაც მივიღებთ დივერსიფიცირებულ ეკონომიკურ სისტემას, სადაც მცირე ბიზნესი ნორმალურ საქმიანობას და განვითარებას შეძლებს. შესაძლებელი გახდება ადგილობრივი რესურსების მაქსიმალური გა-

მოყენება, მნიშვნელოვნად გაიზრდებოდა ეკონომიკის რესურსული ბაზა, რაც შესაძლებელს გახდის იმპორტზე ჩვენი ეკონომიკის დამოკიდებულების შემცირებას.

მცირე ბიზნესი თავისი იმანენტური ბუნებით ინოვაციურია, რაც განპირობებულია სხვადასხვა ფაქტორებით, მათ შორის ისეთით, როგორიცაა მცირე ბიზნესის უნარი იყოს თავისი მასშტაბებიდან გამომდინარე მოქნილი, მობილური და ინოვაციური ქმედებისაკენ მოტივირებული.

დღეს, როდესაც კორონავირუსის პანდემიით გამონეული შედეგებიდან გამომდინარე უკვე ცალსახად ნათელია, რომ მსოფლიო სასურსათო ბაზარზე შეიქმნება დეფიციტი, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მთავარი ვექტორი უნდა იყოს სოფლის მეურნეობა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების გადამამუშავება. ამ სფეროში სწორედ მცირე ბიზნესი უნდა გახდეს ეკონომიკური განვითარების მთავარი ხერხემალი, ხოლო სახელმწიფომ კი ამ ბიზნესს ხელი უნდა შეუწყოს, უცხო ქვეყნების ბაზარზე გასვლასა და ნდობის მოპოვებაში.

ნებისმიერი იდეოლოგიური დოქტრინის წარმატების საფუძველი გამართული ეკონომიკაა. გლობალური ეკონომიკის დოქტრინის საფუძვლიანობა ეკონომიკური კეთილდღეობის დონით უნდა შეფასდეს და გაიზომოს. თუ ეს კავშირი არ არის მყარი და საფუძვლიანი, ეკონომიკური რისკებისა და გამონევეების პირობებში გლობალური ეკონომიკის დოქტრინის მართებულობა კითხვის ქვეშ დადგება. კორონა ვირუსით გამონეულმა პანდემიამ გლობალური ეკონომიკა ახალ გამონევეებსა და სირთულეების წინაშე დააყენა. ცხადია, ეს გამონევეები და სირთულეები საჭიროებენ ღრმა და საფუძვლიან ანალიზს (განსაკუთრებით დროის რეტროსპექტივიდან დანახული), მაგრამ კრიზისის პირველი შედეგები გვიჩვენებს იმ სირთულეებს, რაც ამ მოვლენების თანხმლები პროცესებია:

პირველი – ბიზნესის ღრმა კორელაციის პირობებში ეკონომიკურ ურთიერთობებში გაჩნდა ბზარი, რაც სტრესული სიტუაციის გამო ცალკეული ქვეყნებიდან იმპორტის შეზღუდვასა და ქვეყნების მიერ საზღვრების დახურვაში გამოიხატა. ამან წარმოშვა მოქალაქეთა და საქონლის გადაადგილებაში მთელი რიგი სირთულეები, განსაკუთრებით კი გაჩნდა ეპიდემიოლოგიური სიტუაციის რეგულირებისათვის საჭირო საქონლის დეფიციტი;

მეორე – დიდმა კორპორაციებმა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისა და ფასებზე „კარტელური“ შეთანხმების გზით, დაიწყეს დეფიციტზე „ხელის მოთბობა“, რითაც დაამძიმეს საერთაშორისო ურთიერთობებში მეგობარ ქვეყნებს შორის ურთი-

4 ს. ყამარაული. „უნივერსალური ბიზნეს-ლექსიკონი“, მეცნიერება, თბილისი, 2002წ.

5 ქ. ქოქრაშვილი. „სამენარმეო სამართალი“. მეოთხე გამოცემა, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი, 2019წ., გვ. 266.

ერთობები და გააჩინეს ურთიერთდაპირისპირება;

მესამე – განსაცდელის ჟამს სუსტი აღმოჩნდა სოლიდარობის ფენომენი, რომელიც სწორედ გლობალური ეკონომიკის იდეოლოგიის ერთ-ერთი ფუნდამენტია;

მეოთხე – სულ უფრო რთული ხდება ქვეყნებს შორის გლობალურ სტრატეგიულ რესურსებზე მოპოვების ეკონომიკის დადგენა და ფასებზე შეთანხმება. ვგულისხმობთ „ნავთობის სკანდალს“ არაბეთს, რუსეთსა და აშშ-ს შორის. რუსეთი ვერ ეგუება იმას, რომ შეერთებული შტატები გახდა ამ მნიშვნელოვანი სტრატეგიული რესურსის მთავარი იმპორტიორი მთელ მსოფლიოში;

მეხუთე – ევროპის ქვეყნებს არ უნდათ, რომ ბიზნესში თამაშის წესებს და პირობებს საერთაშორისო გაერთიანებების ადმინისტრაციებში მყოფი მაღალჩინოსნები უდგენდნენ. მით უმეტეს, თუ ეს პირობები წინააღმდეგობაში მოდის მათ ეროვნულ ტრადიციებსა და ისტორიულ გამოცდილებასთან. ასეთი პირობების გამო რეფერენდუმზე ბრიტანეთის მოსახლეობამ მხარი დაუჭირა დიდი ბრიტანეთის გასვლას ევროკავშირიდან;

მექვსე – სასურსათო პროდუქტების იმპორტიორმა ქვეყნებმა საკუთარი უსაფრთხოების ან შემდგომში ფასებით მანიპულირების მიზნით შეაჩერეს უმნიშვნელოვანესი სასურსათო პროდუქტებით სხვა ქვეყნების მომარაგება, რამაც პანდემიის პირობებში სასურსათო დეფიციტის თვალსაზრისით ახალი საფრთხეები წარმოაჩინა. ასე მაგალითად: ყაზახეთმა, მართალია დროებით, მაგრამ შეაჩერა ხორბლის იმპორტი, რუსეთმა ასევე შეზღუდა იმპორტი მთელ რიგ სასურსათო პროდუქტებზე, ვიტნამმა ბრინჯზე და ა. შ;

მეშვიდე – აღმოჩნდა, რომ არც მაღალი ლიკვიდური ფასიანი ქაღალდების ფლობა არის ქონებისა და აქტივების ინფლაციიდან დაცვის საუკეთესო საშუალება, რადგან პანდემიამ ამ ბაზარზეც სრული ანარქია გამოიწვია და არნახულად დაბალ ნიშნულზე ჩამოვიდა ფასიანი ქაღალდების ღირებულება;

მერვე – მომავალში მნიშვნელოვნად შეიცვლება საკრედიტო პოლიტიკა, მათ შორის მცირე ბიზნესის დაფინანსების სტრუქტურაც;

მეცხრე – ფინანსური რესურსების შემცირების და ინვესტიციების განთავსების პრიორიტეტული მიმართულებების გაურკვევლობის გამო მნიშვნელოვნად შეიცვლება საინვესტიციო პოლიტიკა.

სამამულო სამეწარმეო ინდუსტრიის განვითარება და ამ მიმართულებით ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა ამერიკის შეერთებული შტატების ადმინისტრაციამ ეპიდემიამდე რამდენიმე წლით ადრე დაიწყო. გლობალური ეკონომიკის იდეოლოგიებმა ეს პროცესი ქვის ხანაში დაბრუნებად აღიქვეს, ხოლო ჩინეთმა კი როგორც მათი ბიზნესების დისკრიმი-

ნაცია, თუმცა დღეს უკვე ნათელია, რომ ეს დეზინტეგრაციის პროცესი კიდევ უფრო ინტენსიურად განვითარდება.

დღეს „კორონო-ეკონომიკის ეპოქაში“ ძალზედ ძნელია ზუსტი პროგნოზირება, რა ნიშნულს მიაღწევს ეკონომიკური ვარდნის მაჩვენებლები, რამდენი მილიონით გაიზრდება უმუშევართა რაოდენობა, როგორი იქნება სიღარიბის დონე და სხვა მაკროეკონომიკური პარამეტრები. ევროპის ყველაზე დიდ და ეკონომიკურად ძლიერ და დაბალანსებულ ქვეყანაშიც კი, როგორცაა გერმანია, ცნობილი ექსპერტების შეფასებით მხოლოდ „პანდემიის სამი თვის პერიოდში გერმანიის ეკონომიკამ დაკარგა 700 მილიარდი ევრო, ხოლო რეცესიის შედეგად შესაძლოა წლიური მთლიანი შიდა პროდუქტი 20%-ით შემცირდეს. ცნობილი გერმანელი ეკონომისტი, მიუნხენის უნივერსიტეტის პროფესორი კრისტოფ ლუტკე შემოფოთებით წერს, რომ არ შეიძლება მხოლოდ სამედიცინო მოსაზრებებით ეკონომიკის პარალიზება“.⁶

უამრავ შეკითხვაზე იქნება პასუხი გასაცემი პანდემიის დასრულების შემდეგ, მაგრამ ერთი რამ უკვე ცხადია: კორონავირუსი აღმოჩნდა ის მიჯნა, საიდანაც იწყება ახალი გამოწვევები ეკონომიკასა და საზოგადოებრივ ცნობიერებაში. პანდემიით გამოწვეულმა კრიზისმა მსოფლიო ეკონომიკის წამყვან ქვეყნებს დაანახა, რომ სხვებზე დამოკიდებულება კრიტიკულ სიტუაციებში წამგებიანი აღმოჩნდა და თვითუზრუნველყოფის შიშებთან დაკავშირებული ეს მენტალური და რიგ შემთხვევებში პრაგმატული დასკვნა, როგორც ეკონომიკაში პანდემიის რეციდივები, საკმაოდ დროის მანძილზე გაგრძელდება.

ახალი ბაზრებისკენ კაპიტალის დაუოკებელმა ლტოლვამ, იაფი სამუშაო ძალის გამოყენების შესაძლებლობამ, გლობალიზაციის შედეგად გაჩენილმა ეკონომიკის ინტეგრაციის პერსპექტივამ სამყარო ჩინეთის, როგორც მსოფლიოში ერთ-ერთი წამყვანი ეკონომიკის და ექსპორტიორი ქვეყნის „მძევალი“ გახადა.

„ევროკავშირსა და ჩინეთს შორის სავაჭრო ბალანსმა 80% შეადგინა ჩინეთის სასარგებლოდ. ევროკავშირის, მათ შორის, საფრანგეთის ეკონომიკაზე ჩინეთის გავლენაზე შემოფოთებით საუბრობენ ფრანგი ეკონომისტები და პოლიტიკური ლიდერები. საფრანგეთის პრეზიდენტი, ემანუელ მაკრონი თვლის, რომ კორონა ვირუსის პანდემიამ გვიჩვენა, რომ ზოგიერთი საქონელი და მომსახურება უნდა არსებობდეს საბაზრო ეკონომიკის გარეთ. გადავცეთ სხვებს ჩვენი ეკონომიკის სფეროები კვებაზე მედიცინაზე, თავდაცვაზე – ეს უგუნურებაა. ჩვენ ვალდებული ვართ ავიღოთ ხელში კონტროლი. ხოლო ცნობილი ფრანგი ეკონომისტი ანრი გრეუბინი თვლის, რომ ევროკავშირი იხდის მაღალ საფასურს

გლობალიზაციის არა შორსმჭვრეტელი პოლიტიკის გამო”.⁷

პანდემიის გამო რაც უფრო გახანგრძლივდება თვითიზოლაციის პროცესი ამ შეზღუდვებიდან, მით უფრო მაღალი იქნება ეკონომიკური ზარალი. რა არის შეზღუდვების ფასი – ეს არის კითხვა, რომელიც ალელვებს მსოფლიოს წამყვან ფინანსურ და ანალიტიკურ ინსტიტუტებს? არის კი მართებული პანდემიასთან ბრძოლას შეეწიროს მილიონობით სამუშაო ადგილი? რა დოზით გაიზრდება სიღარიბის დონე და ამ ნიადაგზე საზოგადოებრივი დეპრესია? დადგება თუ არა მსოფლიო ტოტალური ინფლაციის პირისპირ და იქნება თუ არა სასურსათო დეფიციტი? პანდემიის პირობებში ეკონომიკური აქტიურობა თუ თვითიზოლაციის პროცესი? აი ის დილემა, რომელიც დღეს გადაუწყვეტელია და აქტიური დისკუსიის საგანი გახდა.

პანდემიის შედეგად აღმოჩნდა, რომ დიდი კორპორაციების საკუთარი აქტივების ზრდის პრაგმატული ინტერესები წინააღმდეგობაში მოვიდა მათივე ქვეყნების სახელმწიფო ინტერესებთან. დაიხსნის კი პროტექციონიზმის ახალი ტალღა ეკონომიკას გლობალიზაციის ტყვეობიდან? ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და ბრიტანეთში დაწყებული ეკონომიკის „რეინჟინირინგი“ აღმოჩნდება თუ არა ევროპის ქვეყნებისთვის გლობალიზაციიდან დისტანცირების მიზეზი? პანდემიის შედეგად ეკონომიკაში გაჩენილი გამოწვევები არის გარდაუვალი პროცესი, თუ მხოლოდ პანდემიის შიშით გამოწვეული რეციდივია? ამ კითხვას პასუხს, როგორც ყოველთვის მხოლოდ დრო გასცემს, რადგან დრო მართლაც ყველაფრის მკურნალია.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას:

მენარმეობაში სამართლიანობის იმპლემენტაცია შესაძლებელია, თუ არსებობს სამართლიანი ბიზნეს გარემო და მისი ხელისშემწყობი სახელმწიფოს მიერ დაწესებული საკანონმდებლო რეგულაციები.

ეკონომიკის მონოპოლიზაციის მაღალი ხარისხი მცირე ბიზნესის განვითარების მნიშვნელოვანი ბარიერია, რის გამოც ფერხდება ბაზარზე კონკურენტული გარემოს შექმნა, არასათანადო პირობებში დგება მცირე და დიდი ბიზნესი.

დემონოპოლიზაცია უნდა შეეხოს ჩვენი ქვეყნის განვითარების ყველა სფეროს, რის შედეგადაც მივიღებთ დივერსიფიცირებულ ეკონომიკურ სისტემას, სადაც მცირე ბიზნესი ნორმალურ საქმიანობას და განვითარებას შეძლებს, შესაძლებელი გახდება ადგილობრივი რესურსების მაქსიმალური გამოყენება, მნიშვნელოვნად გაიზრდება ეკონომიკური რესურსული ბაზა, რაც შეამცირებს ჩვენი ეკონომიკის იმპორტზე დამოკიდებულებას.

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კანონი მენარმეთა შესახებ, საქართველოს რესპუბლიკის კანონი, კონსოლიდირებული პუბლიკაცია 20.19.2019წ.
2. ს. ყამარაული. უნივერსალური ბიზნეს-ლექსიკონი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 2002 წ.
3. ნ. ყანჩაშვილი. რა არის ბიზნეს ეთიკა? ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი. sites.google.com business ra aris_biznes-etika
4. ლადო ჭანტურია, თედო ნინიძე. „მენარმეთა შესახებ“ კანონის კომენტარი, მესამე გამოცემა, თბილისი, 2002წ.
5. ქ. ქოქრაშვილი. „სამენარმეო სამართალი“, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, მეოთხე გამოცემა, თბილისი, 2019წ.
6. ლუდვიგ ერჰარდი. „კეთილდღეობა ყველასათვის“. გამომცემლობა „გრადი“, თბილისი, 2011წ.
7. ლემუკ ბალცეროვიჩი „თავისუფლება და განვითარება“ თბილისი, 2004წ.
8. იაკობ მესხია, ოლეგ ნიკოლეიშვილი. „გადასახადები და დაბეგვრა“, თბილისი, 2002წ.
9. ჯ. შათირიშვილი, ნ. კაკაშვილი. „სადაზღვევო საქმე“. თბილისი, 2012წ.
10. ზურაბ მნაცაკანოვი. საერთაშორისო კომპანიების შერწყმისა და შთანთქმის თანამედროვე ფორმები. თბილისი, 2018წ.
11. თეა კასრაძე. „კომპანიების შერწყმა შესყიდვის (შთანთქმის) გლობალური ტენდენციები“, თბილისი, 2017წ.
12. მედეა გოცირიძე. კორპორაციული მენეჯმენტი. თბილისი, 2018წ.
13. Hansmann Henri, Kraakmann Reiner. What is Corporate Law? In: The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach. Oxford, New York, 2004.
14. Мошенский С.З. Зарождение финансового капитализма. Рынок ценных бумаг доиндустриальной эпохи. Киев, «Планета», 2016
15. Куделин А.Е. Журнал «Философия и Общество», №3(44), 2006г.
16. <https://malbusiness.com/predprinimatelstvo-v-drevney-gretsii/>
17. <https://malbusiness.com/predprinimatelstvo-drevnego-rima/>
18. <https://malbusiness.com/predprinimatelstvo-v-drevnem-mire/>
19. Parfume007livejournal.com „История предпринимательства“.
20. Dw.com/ru что страшнее: короновирус или рецессия в экономике/a52978699
21. <http://www.rfi.fr/B-Mire/20200409> – короновирус и экономика: как научиться жить от Китая. Е. Габриелян.

7 http://www.rfi.ru/v_mire/20200409-коронавирус и экономика: как научиться жить от Китая. Е. Габриелян.